

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ К. Д. УШИНЬСЬКОГО
РАДА ДИРЕКТОРІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ
ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
ВСП «ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ТРАНСПОРТУ ТА КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
НУ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»



МОДЕРНІЗАЦІЯ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ (до Міжнародного дня рідної мови)



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО
РАДА ДИРЕКТОРІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЦОЇ ОСВІТИ
ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
ВСП «ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ТРАНСПОРТУ ТА КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
НУ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»



МОДЕРНІЗАЦІЯ МОВНО- ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ (до Міжнародного дня рідної мови)

Матеріали
II Всеукраїнської
науково-практичної конференції
педагогічних, науково-педагогічних працівників та студентів
Перелік наукових конференцій з проблем вищої освіти і науки у 2022 році
(Лист ІМЗО від 12.01.2022 № 22.1/10-28)

Чернігів
21–22 лютого 2022 року



2. Лотоцька А., Пасічник О. Організація дистанційного навчання в школі : https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/06/GRYF_Metodychni_rekomendatsii-_dystantsiy-na_osvita_razvoroty.pdf

3. Толочко С. В., Хомич В. І. Інноваційні технології в методиці викладання української мови за професійним спрямуванням в аграрних вищих навчальних закладах. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки»*. 2017. № 2. С.119 – 125.

4. Толочко С. В., Хомич В. І. Сучасні технології в методиці викладання української мови за професійним спрямуванням в аграрних вищих навчальних закладах. Стратегія економічного розвитку суб'єктів аграрної сфери : актуальні питання науки і практики : колективна монографія / відп. ред. В. С. Лукач. Ніжин, 2017. С. 196–214.

5. Про дистанційний та змішаний формати навчання : <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:MON-DECIDE+2+2020/about>

Шатілова Наталія Олександрівна,
кандидат філологічних наук,
асистент кафедри сучасної української мови
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича,
n.shatilova@chnu.edu.ua

ВИВЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПИСУ У ФОКУСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ

***Анотація.** Динаміка розвитку сучасної мовної освіти і стрімке розширення комунікативного простору впотоужнює значення орфографічної грамотності студентів-філологів. Знання чинних орфографічних норм, вироблення стійких навичок грамотного письма як невід'ємний компонент фахової підготовки здобувачів першого рівня вищої освіти детермінує важливість засвоєння принципів українського правопису – засадничого поняття для виформування орфографічної компетентності майбутнього філолога як маркера його професіограми.*

***Ключові слова:** правопис, орфографія, принцип правопису, орфографічна компетентність, студент-філолог.*

Особистісно орієнтований і компетентнісний підходи до навчання спрямовують сучасний освітній процес на формування і розвиток у здобувачів фахових компетентностей – інтегрованого результату навчання, що передбачає випрацювання у майбутніх фахівців здатності уміло й успішно застосовувати комплекс накопичених знань, умінь і навичок на практиці у професійній діяльності. Однією з базових фахових компетентностей для студентів-філологів є, безперечно, правописна, що охоплює знання графічних, орфографічних й пунктуаційних норм сучасної української мови і «належить до складу кількох «підсистем» (правописна компетентність → мовна

компетентність → професійна мовнокомунікативна компетентність)» [3, с. 21]. Орфографічну компетентність студента витлумачуємо як набуту індивідуальну здатність орфографічно грамотно оформляти писемне мовлення відповідно до чинних правописних норм та принципів орфографії.

Принцип орфографії – засадниче поняття для виформування орфографічної грамотності як учнів ЗЗСО, так і студентів ЗВО. Утім, попри ознайомлення із цим термінопоняттям ще в школі під час вивчення теми «Принципи української орфографії» у 10 класі (як на рівні стандарту, так і на профільному [2]), щорічна діагностика знань першокурсників усе ж засвідчує недостатній рівень їхньої орфографічної грамотності та необхідність детального вивчення принципів написання слів під час навчальних аудиторних занять у вищій школі.

Із принципами українського правопису студенти-бакалаври філологічних факультетів знайомляться на першому курсі навчання під час вивчення перших розділів обов'язкової навчальної дисципліни циклу професійної підготовки «Сучасна українська мова», а відтак систематизують й вдосконалюють свої теоретичні знання й практичні навички на вибіркових курсах («Український правопис», «Правописна компетентність фахівця», «Орфографічний практикум», «Практикум з української мови» тощо). Статус принципів правопису як основи орфографічної системи мови, тих знань, без яких не можливо зрозуміти лінгвістичну природу її правописних законів, вимагає поглибленого розгляду цієї теми, залучення широкого дидактичного контексту, тому пропонуємо її подавати як окрему лекцію в межах навчальної дисципліни «Український правопис», завданнями якої є зокрема практичне засвоєння принципів українського правопису й написань, що відповідають кожному з них. Для цієї теми методично виправдано, уважаємо, обрати лекційно-візуалізацію, особливо під час дистанційного навчання, адже візуальний ряд підготовлених матеріалів сприятиме якісному засвоєнню теорії, активізуватиме увагу студентської аудиторії, даватиме змогу унаочнено подати цікавий ілюстративний матеріал, залучити ресурси електронних засобів навчання.

Розкриття теми лекції передбачає, на нашу думку, передусім визначення термінопоняття «принцип правопису» як закономірності, що лежить в основі певного виду написань і визначає теоретичні положення для формулювання орфографічних правил. З огляду на те, що терміни «орфографія» і «правопис» часто уживають як тотожні (на це вказано зокрема в енциклопедії «Українська мова» [1, с. 443]), у загальновідомих підручниках і навчальних посібниках із сучасної української мови для студентів ЗВО цю тему сформульовано як «Принципи українського правопису», або «Принципи української орфографії».

Проблемний характер матиме питання про класифікацію принципів українського правопису, адже, попри теоретичні напрацювання, у сучасному мовознавстві немає усталеного погляду щодо кількості принципів правопису та їхніх назв (у науковій літературі *морфологічний* принцип називають ще *морфемним*, *фонематичним*, або *фонемним*, до того ж подеколи термін «фонематичний» уживано поряд із терміном «фонетичний»). В українському мовознавстві й лінгводидактиці утрадиційнено чотири принципи української

орфографії: *фонетичний, морфологічний, історичний* (традиційний) і *смысловий* (семантико-диференційний), перші три в багатьох підручниках визначено як основоположні. Натомість диференційні, або смислорозрізнявальні, написання не всі науковці кваліфікують як окремий принцип, зауважуючи, що вони ґрунтуються на спеціальних принципах – лексико-синтаксичному, традиційному, семантичному, словотвірно-граматичному тощо. Варто вести мову і про транскрипцію та транслітерацію як принципи правопису слів іншомовного походження.

З'ясувати, на які принципи спирається українська орфографія і які з них домінують у нашій правописній системі, безперечно, допоможуть відомості про дві протилежні тенденції на довгому і складному шляху унормування українського правопису щодо передавання звуків, слів і їх форм на письмі: *фонетичної* (відбиття у правописі живомовного звучання) та *етимологічної* (збереження традиційного написання слів) правописних традицій, кожна з яких мала своїх прихильників серед видатних громадсько-культурних діячів. Формат лекції-візуалізації дасть змогу викладачеві унаочнити теоретичний матеріал цікавою інформацією про різні правописні системи, що були свого часу розроблені для вдосконалення правил написання (максимовичівка, шашкевичівка, кулішівка, драгоманівка, желехівка, грінчевичівка тощо), подати зразки текстів, провести наскрізною змістовою лінією рубрику «Український правопис в іменах», вияскравлюючи плеяду непересічних особистостей (Б. Гінченко, Є. Желехівський, А. Кримський, П. Куліш, І. Огієнко, О. Синявський, В. Сімович, С. Смаль-Стоцький, М. Шашкевич, Ю. Шерех та ін.), які сприяли утвердженню фонетичного принципу в правописі сучасної української мови, що відбиває її національно-специфічні звукові риси.

Детальний розгляд кожного із принципів української орфографії варто унаочнити у вигляді таблиць, подаючи дефініції і конкретні випадки реалізації у форматі *принцип правопису – перелік орфограм – приклади*. Робота із такою узагальнювальною таблицею, підкріплена історичними відомостями про становлення і унормування українського правопису, сприятиме розумінню висновків про те, що: 1) орфографія не базується виключно на одному принципі, а можна вести мову лише про провідний; 2) в основу української орфографії покладено фонетичний та морфологічний принципи.

Отже, в умовах зміщення акцентів мовної освіти сьогодення зі знаннєвого на дієвий, ґрунтовне опанування принципів українського правопису у формі лекції-візуалізації сприятиме глибшій практико-орієнтованій лінгвістичній підготовці студентів з проєкцією на майбутню професійну діяльність. Актуальність означеної теми, без сумніву, впотужнює запровадження нової редакції «Українського правопису» 2019 року та правописні дискусії сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Бурячок А.А. Орфографія. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. Київ : «Українська енциклопедія» ім. І.П. Бажана, 2004. С. 443–444.
2. Українська мова, 10–11 класи (рівень стандарту та профільний рівень).
URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni->

3. Хом'як І. М., Карповець Х.М. Правописна компетентність як елемент професіограми викладача лінгвістичних дисциплін. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, VIII (87), Issue : 219, 2020 Feb. С. 21–24.

Шимечко Надія Павлівна,
викладач вищої категорії, викладач-методист,
голова циклової комісії освітньо-професійної програми
«Видавнича справа та редагування»
ВСП «Львівський поліграфічний фаховий коледж
Української академії друкарства»,
nshymechko@gmail.com

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА СТУДЕНТА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Ключові слова: *інформація, інформаційна культура, інформаційні потреби, дистанційне навчання.*

Дистанційне навчання як нова форма навчальної взаємодії вимагає більшої уваги до тих навичок сучасного студента, які пов'язані з пошуком, аналізом та використанням інформації. Йдеться про інформаційну культуру як важливу складову інтелектуально-пізнавальної та навчальної діяльності молодого людини в умовах стрімкого розвитку новітніх інформаційних систем і технологій.

Сьогодні дослідники інформаційну культуру розглядають і аналізують з різних точок зору. Зокрема, Юрій Зубов зазначає: «інформаційна культура – це систематизована сукупність знань, умінь, навичок, що забезпечує оптимальне виконання інформаційної діяльності, спрямованої на задоволення як професійних, так і непрофесійних потреб» [3, с.47].

Отже, завдання сучасного викладача – виробляти, розвивати і вдосконалювати інформаційну культуру студента як навичку, яка є необхідною як у навчальній, так і у майбутній професійній діяльності та від якої залежить якість й ефективність навчання. Більше того, викладач має добре володіти інформаційними знаннями й навичками, бути постійно націленим на розвиток власної інформаційної культури.

В сучасних умовах швидкого розвитку інтернет-технологій та доступності інформації важливо пришвидшити формування інформаційної культури ще зі школи, доповнивши вивчення інформатики, до прикладу, предметами: «Інформаційна культура», «Інформаційна грамотність», «Основи медіакультури» тощо. У межах такої дисципліни варто говорити про культуру пошуку, сприйняття, аналізу, опрацювання, використання, поширення інформації в сучасних умовах. Знання про сутність та різновиди інформації, способи її використання значно полегшать учням майбутню навчальну діяльність як студентів у закладах вищої чи фахової передвищої освіти.